

Posudek vedoucího práce

Soukup, Anna, „*Jeden za všechny a všichni za jednoho, ale musí to dávat smysl. Etnografie fanoušků mažoretkového sportu*. Praha: UK FHS, 2019, 82 stran.

Diplomová práce Anny Soukup se zabývá problematikou, které v poslední době věnuje pozornost řada vědních oborů, mezi jinými sociologie sportu, sociální a sportovní psychologie, etologie a zajisté i studium volnočasových aktivit (leisure studies). V centru autorčiny pozornosti jsou fanoušci jednoho specifického ne-mainstreamového sportu, označovaného jako mažoretkový sport. Mažoretky jsou zřejmě v povědomí většiny nezainteresovaných jedinců provozujících aktivně známější sporty, nebo těch, kteří je pasivně sledují u televizních obrazovek, vnímány spíše jako doprovodná aktivita „velkých“ sportovních událostí, jako jsou mistrovství světa ve fotbale, ledním hokeji, olympijské hry aj. V tomto smyslu je autorčinou zásluhou, že nepoučeného čtenáře poměrně podrobně seznamuje s tím, že je to jinak. Mažoretky jsou sportovkyně se vším všudy, na svá vystoupení musí tvrdě trénovat a být po všech stránkách fyzicky zdatné.

V teoretické rovině bychom tak mohli diplomovou práci považovat především za příspěvek k antropologii (sociologii) sportu a volnočasových studií (leisure studies). Problém práce ovšem spočívá v tom, že autorka pracuje s dalšími paradigmaty a pojmy, které později vedou k interpretační roztříštěnosti oscilující mezi antropologií, sociologií, etologií a psychologií. Teoretické ukotvení, kterému je věnováno více než dvacet stran, tak považuji s ohledem na celkový rozsah práce za příliš široké. Pokud jde o výběr literatury, je samozřejmě možné s ním polemizovat, nicméně se domnívám, že jednou z nejlepších prací vztahujících se k propojení sportu a volného času v sociálním myšlení je kniha *Sport and leisure in social thought* (1994) editovaná Jarviem a Maguirem, v níž by autorka našla propracované studie o solidaritě a sociální stratifikaci, habitu a distinkci atd. Bez povšimnutí zůstaly také texty Chrise Rojeka, jednoho z největších odborníků na sociologii volného času (např. *Leisure Theory. Principles and Practices*, 2005 aj.). Totéž je možné poznamenat k pasážím, v nichž je věnována pozornost vztahu dítěte a volného času (s. 6-8). Uváděné definice jsou spíše pedagogicko-psychologické než antropologické. Zdá se, že ve fanouškovských skupinách v mažoretkovém sportu převažují ženy, tudíž by bylo zapotřebí více rozebrat vztah rodiče-matky a dítěte-sportovkyně. Výbornou prací je např. text D. F. Lancy *Accounting for Variability in Mother-Child Play*. *American Anthropologist*, 109(2), 2007: 273-284, v níž jsou mj. jasně vymezeny diference mezi antropologickým a psychologickým přístupem. K antropologii kolektivu, fanouškovské skupiny, vytváření týmu, analýze pojmů individualismus vs. kolektivismus/skupinovitost a skupinové socializaci lze doporučit text C. L. Kernan, P. M. Greenfield, *Becoming a Team: Individualism, Collectivism, Ethnicity, and Group Socialization in Los Angeles Girls' Basketball*. *Ethos*, 33(4), 2005: 542-566. V něm je možné na omezeném prostoru najít prakticky vše, co diplomantka v teoretické kapitole uvádí. Bližší vysvětlení si zaslouží některá autorčina tvrzení – např. když tvrdí, že fanoušci jsou skupiny homogenního typu, zatímco diváci jsou vždy heterogenní a mohou vykazovat značné nacionalistické rysy (s. 9). Nacionalismus je naopak často vlastní fanouškům, zejména v tak „silných“ sportech jako je fotbal, hokej, v některých zemích basketbal, ragby atd. V této souvislosti se často mluví o klubových nacionalismech, které jsou pak vyhrcovanější tam, kde najdeme silné nacionalistické rysy v esenciálním smyslu (např. ve Španělsku FC Barcelona vs. Real Madrid jako symbol útisku katalánského národa dominantními Kastilci, AC Milán vs. Neapol jako zřetelný projev nacionalismu založeného na protikladu bohatý sever vs. chudý a zaostalý jih v Itálii apod.).

S některými koncepty (např. symbolický kapitál) naproti tomu autorka pracuje vcelku obstojně a později se je snaží aplikovat v empirické části.

Té předchází rovněž poměrně rozsáhlý metodologický oddíl (s. 30-39). V něm autorka více přibližuje určitý střet zájmů daný skutečností, že je sama v prostředí mažoretkového sportu insiderkou (trenérkou, dříve aktivní sportovkyní), což se snaží na mnoha místech textu reflektovat (viz časté úryvky z terénního deníku, s. 33 ad.). V této souvislosti oceňuji autorčinu snahu po intersubjektivitě spočívající v neustálé konfrontaci svých postřehů a postojů s různými aktérkami a aktéry fanouškovsko-rodčovské skupiny. Metodologickým jádrem práce je pochopitelně přerušované zúčastněné pozorování, polostrukturované rozhovory a vlastní know-how diplomantky vyplývající z jejího dlouholetého přináležení ke zkoumané skupině.

Stěžejní částí celé práce je čtvrtá kapitola (s. 40-70), v níž se autorka snaží o jisté propojení některých teoretických konceptů s vlastním pozorováním, konfrontací terénních poznámek, nebo s tím, co odposlouchala během více než dvouletého diskontinuitního výzkumu. V této části, která by měla být ucelenou sociálně antropologickou analýzou terénních poznatků, se bohužel opět projevovalo ono široké teoretické rozkročení, jehož výsledkem je větší či menší interpretační pelmel. Za nejsilnější momenty práce považuji ty pasáže, kde autorka sleduje interpretační linku dávající do souvislosti symbolický kapitál se skupinovým chováním a formováním hierarchie fanoušků, a kde zdůrazňuje roli symbolů pro stmelování fanouškovské komunity. Zdá se, že tyto postřehy odpovídají vlastnímu pozorování, jen je škoda, že autorka tuto linii nesleduje do větší hloubky. To je samozřejmě způsobeno především tím, že se diplomantka pohybovala na široce rozprostřeném teoretickém poli, na němž přeskakovala z jednoho paradigmatu na druhý. V práci rovněž chybí větší polemizování alespoň s některými autory. Pak by jistě autorka došla i k jiným závěrům, než jednoduššímu konstatování, že fanouškovská skupina mažoretkového sportu odpovídá typu „supporters“ přibližně v intencích Giulianottiho typologie. Jakékoli skupiny nelze ale jednoduše zařadit do jakéhosi ideálního typu, identita jednotlivých aktérů-fanoušků je pluralitnější, než se zdá na první pohled, je pohyblivá a proměnlivá v závislosti na řadě faktorů vycházejících jak z vnitřní struktury skupiny, tak z vnějších okolností.

V *Závěru* autorka nastiňuje možnosti dalšího výzkumu na tomto poli, přičemž zejména etnografický výzkum emocí sportovkyň a fanoušků by mohl zajímavým způsobem odkrýt hlubší motivace jednotlivých aktérů a lépe pochopit mechanismy stávání se (nejen fanouškovskou) skupinou. Ačkoli se diplomantka sama zkoumáním emocí zabývá, v tomto směru si, zdá se, nechala trochu pootevřená vrátka pro případné pokračování výzkumu. Doufejme ale, že tento případný následný výzkum bude více opřen o antropologické než psychologické koncepty, jak je tomu často na stránkách této diplomové práce.

Celkově vzato působí diplomová práce Anny Soukup rozpolceným dojmem, kdy na jedné straně přináší řadu zajímavých postřehů z různých akcí mažoretkového sportu, o němž toho nezasvěcení příliš nevědí, ale na druhé straně jsou tyto postřehy interpretovány mixem konceptů, s nimiž pracují různé vědní disciplíny, jejichž konceptuální aparát není, nebo nemusí být vždy kompatibilní. Předkládanou diplomovou práci na základě uvedených komentářů hodnotím známkou **dobře**.

V Praze, 26. 8. 2019.

Marek Halbich